

.....
pieczętka nagłówkowa szkoły

KONKURS Z BIOLOGII

DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

ETAP SZKOLNY

Drogi Uczniu,

witaj na I etapie konkursu biologicznego. Przeczytaj uważnie instrukcję i postaraj się prawidłowo odpowiedzieć na wszystkie pytania.

- Arkusz liczy 11 stron i zawiera 17 zadań.
- Przed rozpoczęciem pracy sprawdź, czy Twój test jest kompletny. Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś ten fakt Komisji Konkursowej.
- Zadania czytaj uważnie i ze zrozumieniem.
- Odpowiedzi wpisuj czarnym lub niebieskim długopisem bądź piórem.
- Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi.
- W przypadku testu wyboru prawidłową odpowiedź zaznacz stawiając znak X na literze poprzedzającej treść wybranej odpowiedzi.
- Nie używaj korektora. Jeżeli pomylisz się, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz znakiem X inną odpowiedź.
- Oceniane będą tylko odpowiedzi, które zostały umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym.
- Brudnopis nie będzie oceniany.

Pracuj samodzielnie.

Czas pracy:

60 minut

Liczba punktów
możliwych
do uzyskania:

60

Powodzenia!

Zadanie 1. (0 - 3 pkt.)

Ze względu na ogromną liczbę i różnorodność organizmów na Ziemi naukowcy postanowili je uporządkować, czyli zaklasyfikować, według określonych kryteriów, do grup zwanych jednostkami systematycznymi. Najwyższą rangą jest królestwo.

A. Jaką nazwę nosi nauka zajmująca się porządkowaniem i opisywaniem wszystkich gatunków?

_____

B. Wypisz główne jednostki systematyczne występujące w świecie zwierząt, zaczynając od najwyższej.

królestwo, _____, _____, _____,

_____, _____, _____

C. Uzupełnij poniższe zdanie. W pustych miejscach należy wpisać nazwy jednostek systematycznych.

W królestwie roślin niektóre jednostki klasyfikacji są inne niż w królestwie zwierząt.

Na przykład u roślin występuje _____ i nie ma _____.

Zadanie 2. (0 - 4 pkt.)

Bakterie, mimo niewielkich rozmiarów i ciała zbudowanego z jednej komórki, wykonują wszystkie czynności życiowe. Tak jak wszystkie organizmy muszą się m. in. odżywiać.

A. Wiele gatunków bakterii to pasożyty, które osłabiają zainfekowany organizm, niszcząc jego tkanki lub wydzielając trucizny, tzw. toksyny.

Spośród niżej wypisanych nazw chorób wybierz i podkreśl pięć, za które odpowiadają chorobotwórcze bakterie.

*malaria, tężec, świnka, borelioza, toksoplazmoza,
rózyczka, odra, gruźlica, angina, AIDS, kila*

B. Większość bakterii to zdecydowanie organizmy cudzożywne, część z nich potrafi jednak przeprowadzać proces fotosyntezy.

Podaj przykład organizmów samożywnych zaliczanych do królestwa bakterii.

_____

C. Bakterie do pozyskiwania związków niezbędnych do życia mogą przeprowadzać proces inny niż fotosynteza. Jest to proces dużo starszy i prostszy, w którym energia niezbędna do związania tlenu węgla (IV) pochodzi z utleniania związków nieorganicznych.

Zapisz nazwę tego procesu.

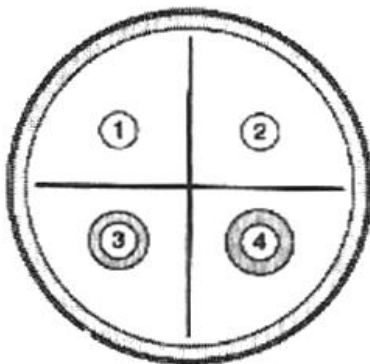
_____

Zadanie 3. (0 - 3 pkt.)

Zabójcze dla żywych bakterii jest działanie antybiotyków. Już w XIX wieku naukowcy wiedzieli, że niektóre organizmy produkują substancje, które przeciwdziałają rozwojowi bakterii.

Zapoznaj się z przeprowadzonym doświadczeniem.

Na powierzchni pożywki zawierającej wzrastające kolonie bakterii (pobrane od pacjenta) naklejono 4 krążki bibuły, co widoczne jest na rysunku. Pierwszy krążek nie został nasączony antybiotykiem. Drugi, trzeci i czwarty krążek nasączono różnymi antybiotykami. Po jakimś czasie, wokół niektórych krążków pojawiły się różnej wielkości strefy zahamowania wzrostu, tzw. łysinki, na których bakterie się nie rozwijały.

Odpowiedz na pytania:

1. Jaki problem badano w tym doświadczeniu?

---

2. Jaka funkcję pełni krążek bibuły nr 1 w tym doświadczeniu?

---

3. Który z antybiotyków powinien zostać podany pacjentowi? (podaj numer)

Zadanie 4. (0 - 2 pkt.)

W naszej kuchni nie może zabraknąć domowego jogurtu naturalnego. Lubimy go za jego uniwersalność. Wykorzystujemy do wielu dań, często zastępuje nam śmietanę. Ponadto wystarczy do takiego domowego jogurtu dodać sezonowe owoce i mamy pyszny słodki deser. Domowy jogurt naturalny nie zawiera zbędnych stabilizatorów, zagęstników i konserwantów. Przepis na jogurt znajdziecie poniżej.

Zapoznaj się z nim, a następnie wykonaj polecenia.

- 1. Mleko podgrzej w rondlu do temperatury 45 stopni.*
- 2. Do ciepłego mleka dodaj jogurt, który zawiera żywe kultury bakterii, następnie wymieszaj, przelej od razu do termosu, odstaw na 6 - 8 godzin.*
- 3. Jeśli nie masz termosu, mleko przelej do naczynia dobrze trzymającego ciepło, owiń je ręcznikiem i odstaw w ciepłe miejsce.*
- 4. Jogurt powinien być dobry po upływie podanego czasu, jeśli jest jednak za rzadki, poczekaj jeszcze kilka godzin.*
- 5. Gotowy jogurt przelej do mniejszych, szczelnych pojemników i przechowuj w lodówce. Możesz go tam trzymać kilkanaście dni.*

Polecenie 1.

Wyjaśnij, dlaczego do produkcji jogurtu niezbędne są tylko określone gatunki żywych bakterii.

Polecenie 2.

Jogurt posiada specyficzny smak i zapach. Napisz, skąd one pochodzą?

Zadanie 5. (0 - 4 pkt.)

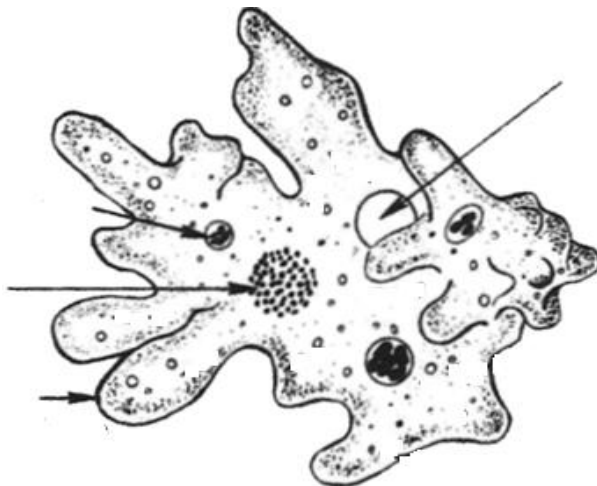
Witaminy są związkami organicznymi, które są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmu. Ich niedobór powoduje upośledzenie pracy różnych narządów i wiele chorób.

Uzupełnij zdania. W puste miejsca wpisz nazwę witaminy, która pełni podaną funkcję.

1. _____ uczestniczy w procesie krzepnięcia krwi.
2. _____ wspomaga pracę układu nerwowego i serca, przy jej braku występuje choroba beri – beri.
3. _____ pobudza wytwarzanie czerwonych krwinek, jej brak powoduje niedokrwistość.
4. _____ reguluje ilość wapnia i fosforu we krwi, odpowiada za prawidłową budowę kości.
5. _____ zapewnia prawidłową pracę mięśni i układu nerwowego, zapobiega procesowi starzenia się organizmu.

Zadanie 6. (0 - 5 pkt.)

Protisty to królestwo, do którego zaliczono różnorodne organizmy. Wśród nich znajduje się przedstawiony na rysunku jednokomórkowy organizm – ameba. Wszystkie organizmy, niezależnie od tego z ilu komórek są zbudowane, wykonują te same czynności życiowe. W jaki sposób przeprowadza je jednokomórkowa ameba?

A. Podaj nazwy i podpisz na rysunku składniki komórki, które odpowiadają za:

odżywanie - _____

wydalanie - _____

ruch - _____

kierowanie wszystkimi procesami zachodzącymi w komórce - _____

B. Innym przedstawicielem jednokomórkowych protistów jest euglena zielona. Pod względem odżywiania się zaliczana jest do mikсотrofów.

Wyjaśnij co oznacza ten termin.

Mikсотrof to organizm _____

_____

_____

Zadanie 7. (0 - 3 pkt.)

Zapoznaj się z poniższymi zdaniami dotyczącymi budowy, funkcji i występowania tkanek w organizmach roślinnych. Spośród nich zaznacz dwa, które zawierają błędne informacje, po czym dokonaj korekty (popraw błędy w zdaniach tak, aby zdania były prawdziwe).

A. Komórki skórki pędu są żywe, luźno ułożone i nie posiadają chloroplastów.

B. Zwarcica zbudowana jest z żywych komórek, o zgrubiałych ścianach komórkowych, ściśle przylegających do siebie; tkanka ta występuje w młodych roślinach i ogonkach liściowych.

C. Komórki łyka są martwe, wydłużone; transportują asymilaty z liści do korzenia i w kierunku odwrotnym.

D. Korek zbudowany jest z martwych komórek wypełnionych powietrzem; występujące w korku przetchlinki umożliwiają wymianę gazową.

E. Tkanka miękiszowa stanowi największą część masy rośliny, w zależności od pełnionych funkcji i rozmieszczenia wyróżniamy: miękisz zasadniczy, asymilacyjny i spichrzowy.

Zdania błędne: _____

Korekta zdania _____

_____

_____

Korekta zdania _____

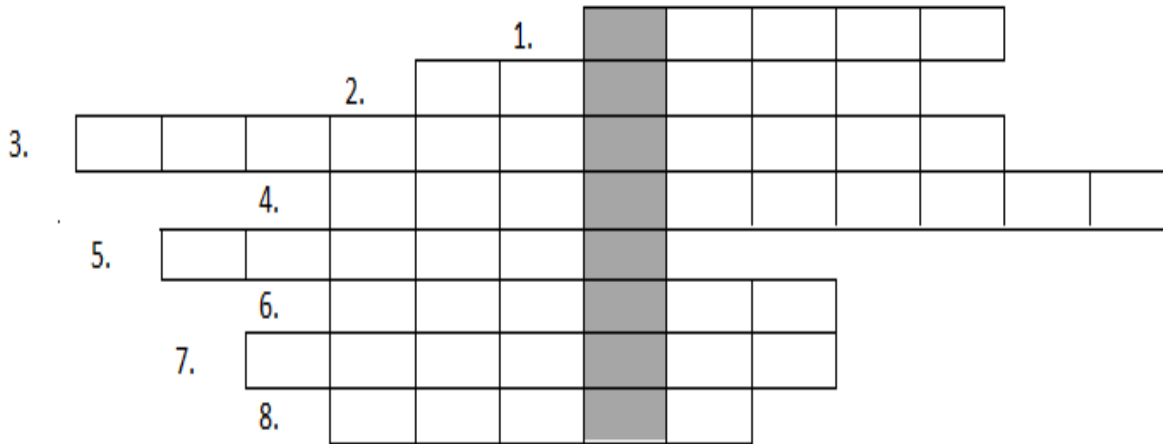
_____

_____

Zadanie 8. (0 – 6 pkt.)

Z tkanek zbudowane są organy. Zadanie to dotyczy organów roślinnych, a dokładnie organów wegetatywnych, czyli takich, które pełnią różne funkcje, nie są jednak związane z rozmnażaniem płciowym.

W tym zadaniu należy rozwiązać logogryf, czyli taką krzyżówkę, którą można by zatytułować „Co wiesz o organach wegetatywnych roślin?”.

1. wiązki przewodzące w liściu
2. przekształcone korzenie u jemioli
3. korzenie wyrastające z pędu rośliny, najczęściej z łodygi, rzadziej z liści
4. rodzaj mięksiszu, w którym fotosynteza zachodzi intensywnie
5. przekształcona łodyga gromadząca materiały zapasowe i biorąca udział w rozmnażaniu wegetatywnym
6. nie posiadają go liście siedzące
7. zwiększa powierzchnię wchłaniania wody w korzeniu
8. zgrubiałe miejsce na łodydze, z którego wyrastają liście

Rozwiązanie: _____

Zadanie 9. (0 - 1 pkt.)

Do grupy roślin, których nazwa jest rozwiązaniem logogryfu zaliczane są między innymi orchidee (potoczna nazwa roślin z rodziny storczykowatych) - rośliny o wspaniałych, egzotycznie wyglądających kwiatach. Okazuje się, że żadna orchidea nie pojawiłaby się na świecie bez pomocy grzybów, szczególnie w pierwszej fazie życia. Niektóre pozostają zależne od grzybów również w późniejszym czasie.

Wyjaśnij, dlaczego bez grzybów nie ma orchidei?

Zadanie 10. (0 - 4 pkt.)

Fotosynteza i oddychanie to podstawowe i na największą skalę zachodzące procesy biochemiczne na Ziemi. Dzięki fotosyntezie rośliny są organizmami samożywymi. U roślin zachodzi również proces oddychania.

Porównaj proces fotosyntezy i oddychania u roślin, uzupełniając wiesz poniższej tabeli.

porównywane cechy	FOTOSYNTENZA	ODDYCHANIE
pora zachodzenia procesu		
miejsce w komórce, gdzie zachodzi proces		
substraty procesu		
produkty procesu		
energia - uwalnianie / pobieranie		

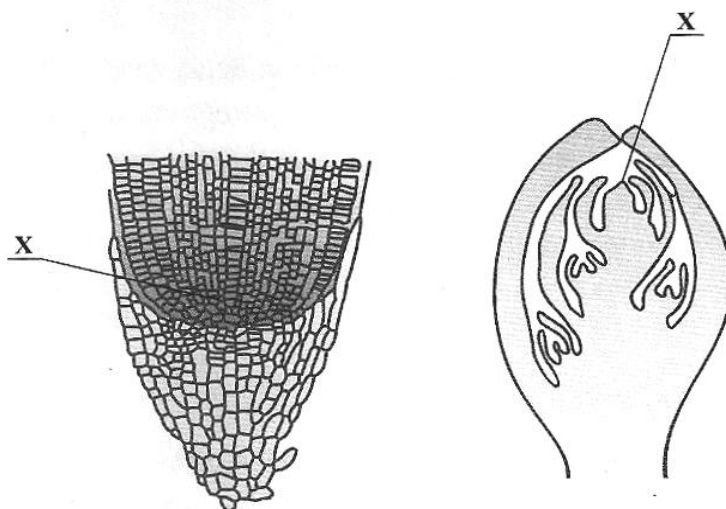
Zadanie 11. (0 - 4 pkt.)

Oceń zdania dotyczące budowy i funkcji życiowych mszaków i paprotników. Obok każdego zdania wpisz literę P, jeżeli zdanie jest prawdziwe lub F – zdanie fałszywe.

1. Mszaki to rośliny niewielkich rozmiarów, gdyż nie wytwarzają właściwych tkanek przewodzących, nie posiadają również typowych organów roślinnych. _____
2. U mszaków występuje przemiana pokoleń, w której pokolenie płciowe, czyli gametofit dominuje nad pokoleniem bezpłciowym – sporofitem. _____
3. Gametofit u paproci to sercowate przedrośle o wielkości ok. 1 cm, które posiada rodnie i plemnie. _____
4. Widłaki nie mają kłacza, tylko płożące się łodygi, z których wyrastają korzenie i drobne listki; na szczycie niektórych wzniesionych łodyg występują kłosa zarodnionośne, czyli skupienia liści zarodnionośnych. _____
5. Dwa rodzaje pędów: pędy fotosyntetyzujące i pędy zarodnionośne są charakterystyczne dla skrzypów. _____
6. Skrzypy i widłaki odgrywają bardzo ważną rolę w przyrodzie, gdyż między innymi ich nasiona są pożywieniem dla wielu gatunków zwierząt. _____

Zadanie 12. (0 - 2 pkt.)

Na schematach przedstawiono fragmenty organów roślin nasiennych zbudowanych z tkanek.

A. Do jakiej grupy należą tkanki, które na rysunkach zostały zaznaczone literą X.

B. Wykaż związek między funkcją tkanek a cechą jaką posiadają komórki je budujące.

Zadanie 13. (0 - 2 pkt.)

Rośliny okrytonasienne wykształciły szereg takich cech, które zadecydowały o ich sukcesie ewolucyjnym.

Spośród poniższych, podkreśl dwie cechy charakterystyczne wyłącznie dla roślin okrytonasiennych.

- A. Dominacja sporofitu.
- B. Wykształcenie nasion.
- C. Wykształcenie owoców.
- D. Pojawienie się łagiewki pyłkowej.
- E. Wykształcenie kwiatu ze słupkiem.
- F. Obecność kwiatów zebranych w kwiatostany.
- G. Wyposażenie zarodka w substancje zapasowe.

Zadanie 14. (0 - 4 pkt.)

Dżdżownica jest bardzo pożytecznym bezkręgowcem.

Jaką rolę odgrywają dżdżownice w przyrodzie? Zaplanuj doświadczenie, dzięki któremu będziesz mogła (mógł) odpowiedzieć na to pytanie. W projekcie doświadczenia wykorzystaj niżej podany materiał badawczy oraz przyrządy:

- ziemia ogrodowa
- piasek
- suche liście
- kilka dżdżownic
- woda
- materiał do osłonięcia naczynia (folia aluminiowa)

Następnie przedstaw wyniki doświadczenia oraz wniosek. We wniosku przedstaw dwie funkcje, jakie dżdżownice pełnią w przyrodzie.

Opis doświadczenia: _____

Wyniki doświadczenia: _____

Wniosek: _____

Zadanie 15. (0 - 4 pkt.)

Owady to najliczniejsza grupa zwierząt na świecie. Obecnie znamy ponad milion gatunków tych zwierząt. Są najbardziej zróżnicowanymi pod względem budowy i sposobu życia stawonogami.

Dwóm gatunkom owadów chronionych w Polsce – jelonkowi rogaczowi i niepylakowi Apollo przyporządkuj wypisane poniżej cechy. Posłuż się oznaczeniami literowymi. (jedna cecha może występować u obu gatunków)

- a) aparat gębowy zaopatrzony w potężne żuwaczki
- b) larwa to gąsienica ulegająca przepoczwarzeniu
- c) obecność skrzydeł
- d) szkodnik drzew
- e) larwa to pędrak odżywiający się próchnem
- f) można go spotkać na kwiatach ostów

JELONEK ROGACZ	NIEPYLAK APOLLO

Zadanie 16. (0 - 5 pkt.)

Zapoznaj się z rysunkami przedstawiającymi dwa pospolite ślimaki występujące w Polsce.

Wykonaj polecenia:

A. Pod rysunkami wpisz nazwy (gatunkową lub rodzajową) tych organizmów.

1. _____

2. _____

B. W jakim środowisku żyją przedstawione ślimaki?

ślimak nr 1 _____

ślimak nr 2 _____

C. Który ze ślimaków może być żywicielem pośrednim pasożyta – motylicy wątrobowej?

_____

D. Motylca wątrobowa jest przedstawicielem płazińców.

Spośród niżej wymienionych zwierząt podkreśl te, które podobnie jak motylca są płazińcami.

glista ludzka, włosień kręty, wypławek biały, włosogłówka, tasiemiec nieuzbrojony

E. Które z wypisanych w punkcie D zwierząt nie jest pasożytem? Podaj jego nazwę oraz sposób odżywiania się tego organizmu.

_____

Zadanie 17. (0 - 4 pkt.)

W ostatnim zadaniu możesz sprawdzić swoją wiedzę na temat dwóch grup kręgowców często mylonych ze sobą - płazów i gadów.

Poniżej przedstawiono cechy charakterystyczne dla czterech gatunków tych zwierząt. W każdym zestawie jedna cecha nie jest właściwa dla danego gatunku. Która? Wykreśl cechy, które są niewłaściwie przypisane podanym gatunkom.

SALAMANDRA PLAMISTA

jajorodność, gruczoły jadowe w skórze, drapieznik, rozwój złożony

RZEKOTKA DRZEWNA

palce z przyłgami, ubarwienie ochronne, obecność klatki piersiowej, płuca

ŻÓŁW BŁOTNY

palce połączone błoną pławną, brak zębów, wykształcenie błon płodowych, drapieżna larwa

PADALEC ZWYCZAJNY

zęby jadowe, skóra pokryta rogowymi łuskami, rozdzielнопłciowość, zdolność odrzucania ogona w czasie niebezpieczeństwa

BRUDNOPIS